

การศึกษาการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
เพื่อการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้บูรณาการตาม
แนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
A Study of Participatory Action Research for Teacher
Development in Integrated Learning Management Based
on Principles of Sufficiency Economy Philosophy

ชไมพร ไกยสิทธิ์¹ สุวิภา เอกพิมพ์¹ วชรา จันทา¹ วิจิตรา วงศ์อนุสิทธิ์^{1*}
พจมาน ชำนาญกิจ¹ และ ปุณทริกา น้อยนนท์¹
Chamaiphom Kaiyasit¹, Suwipa Akkapim¹, Wachara Chanta¹, Vijittra Vonganusith^{1*},
Potchaman Chamnankit¹ and Puntarika Noinon¹

¹ สาขาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร จังหวัดสกลนคร 47000

¹ Curriculum and Instruction Program, Faculty of Education, Sakon Nakhon Rajabhat University, Sakon Nakhon 47000

*Corresponding author: vijittra.v@snru.ac.th

Received: July 19, 2024; Revised: October 7, 2024; Accepted: October 22, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้บูรณาการตามแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) เพื่อพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้บูรณาการตามแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้บูรณาการตามแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ครูโรงเรียนบ้านดงบก อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม จำนวน 10 คนที่สนใจเข้าร่วมโครงการ ใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบทดสอบวัดความรู้ แบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ และแบบประเมินความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ

พื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบที (t-test dependent) และ การวิเคราะห์หลังวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการจัดการเรียนรู้ มีการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในลักษณะโครงการ คือจัดทำเป็นโครงการของโรงเรียน แต่ยังไม่ได้นำไปบูรณาการใช้ในการจัดการเรียนรู้ในแต่ละรายวิชา ครูยังขาดทักษะและความรู้ในการจัดการเรียนรู้ บูรณาการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) ผลการพัฒนาครู พบว่า (1) ครูมีความรู้ ความเข้าใจในจัดการเรียนรู้บูรณาการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผลคะแนนเฉลี่ยหลังการอบรมเชิงปฏิบัติการ สูงกว่าก่อนการอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (2) ความพึงพอใจของครูในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ บูรณาการตามแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.71) (3) ผลการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้บูรณาการตามแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของครู โดยรวมอยู่ในระดับดีเยี่ยม ($\bar{X}$ = 4.62) และผลจากการสังเกตการจัดการเรียนรู้ พบว่า ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ตามแผนการจัดการเรียนรู้บูรณาการตามแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผลการนิเทศติดตามจัดการเรียนรู้บูรณาการตามแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมอยู่ในระดับดีเยี่ยม ($\bar{X}$ = 4.73) และ 3) แนวทางการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้บูรณาการตามแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มี 4 แนวทาง ประกอบด้วย การอบรมเชิงปฏิบัติการ การฝึกปฏิบัติจริง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการนิเทศติดตามผล

คำสำคัญ: การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ บูรณาการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

This study aimed to 1) examine the current conditions of integrated learning management based on the principles of sufficiency economy philosophy, 2) improve teachers' professional development in integrated learning management according to this philosophy, and 3) propose guidelines for enhancing teachers' development to integrate the principles of sufficiency economy into learning management. The target group consisted of ten teachers from Ban Dong Bak School, Renu Nakhon District, Nakhon Phanom Province, selected through voluntary participation. The research employed a participatory action research (PAR)

approach. Data collection tools included interview forms, a knowledge test, a lesson plan evaluation form, and a satisfaction assessment form. Data were analyzed using basic statistics such as mean, standard deviation, t-test (dependent samples), and content analysis.

The findings revealed that: 1) The current conditions on learning management practices revealed that the school projects incorporated the principles of sufficiency economy philosophy (PSEP), rather than integrating it across individual subjects. Teachers lacked sufficient knowledge and skills in preparing and implementing integrated learning plans based on the PSEP. 2) Following the workshop, teachers' knowledge and skills significantly improved at the .05 level of significance. Teachers also expressed the highest level of satisfaction with the development process. The overall quality of the lesson plans was rated at an excellent level ($\bar{X} = 4.62$). Observation of classroom activities indicated that teachers effectively implemented the integrated lesson plans, and follow-up supervision assessments rated the overall implementation at an excellent level ($\bar{X} = 4.73$). 3) The proposed guidelines for teacher development in integrating the PSEP into learning management consisted of four categories: workshop, practical training, knowledge sharing, and supervision and monitoring.

Keywords: Participatory action research, Teacher development learning management, Integration of principles of sufficiency economy philosophy

บทนำ

แนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระราชดำรัสชี้แนะแก่พลชนิกกรชาวไทย ดังจะเห็นได้จากพระราชดำรัสของพระองค์ในปี 2517 ที่ได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการพัฒนาบน หลักแนวคิดพึ่งตนเอง เพื่อให้เกิดความพอเหมาะพอดี ความมีเหตุผล และความไม่ประมาท (ธันวาคม รุกขา และ คณະ, 2565) การรื้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการศึกษา ต้องเริ่มจากการส่งเสริมและสนับสนุนบุคลากรทุกระดับ มุ่งพัฒนาที่ตัวครูก่อนเป็นอันดับแรก เพราะครูถือเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการถ่ายทอดความรู้ และปลูกฝังสิ่งต่าง ๆ ให้แก่นักเรียน ดังนั้น ควรส่งเสริมให้ครูมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างแท้จริง เพื่อนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ปลูกฝัง อบรมให้นักเรียนรู้จัก

ความพอเพียง มีความสมดุลทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ซึ่งการจะบรรลุเป้าหมายดังกล่าวข้างต้นนั้น ครูต้องรู้จักบูรณาการการเรียนการสอนสามารถเชื่อมโยงสอดแทรกแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้เข้าเป็นส่วนหนึ่งของสาระเรียนรู้ต่าง ๆ ได้อย่างยั่งยืน (วิชญ์ ชวัญเพชร และคณะ, 2564)

โรงเรียนบ้านดงบาก อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนมเขต 1 จัดการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาล จนถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นสถานศึกษาขนาดเล็ก มีนักเรียนในปีการศึกษา 2566 จำนวน 113 คน ครูและผู้บริหาร จำนวน 15 คน สภาพบริบทของชุมชนและสังคมโดยรวม จากการสัมภาษณ์ตัวแทนของชุมชน พบว่า ในประเด็นการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ ผู้ให้ข้อมูลไม่ทราบว่าได้มีการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากนักน้อยเพียงใด เพราะชุมชนกับกับโรงเรียนมีกิจกรรมร่วมกันในแง่ของกิจกรรมอื่นจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและครู พบว่า โรงเรียนได้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ โดยนำมาใช้ในลักษณะโครงการ คือจัดทำเป็นโครงการของโรงเรียน แต่ยังไม่ได้นำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ในแต่ละรายวิชา จากการสังเกตการเรียนการสอน พบว่า ครูมีสอดแทรกเศรษฐกิจพอเพียงในบางวิชา เพียงแต่ยังไม่มีการเขียนไว้ในแผน และเป็นเพียงการสอนสอดแทรกเนื้อหาบางส่วนเท่านั้น และจากการศึกษาเอกสาร พบว่า เอกสารหลักสูตรแผนการจัดการเรียนรู้ กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ ใบงาน แบบฝึกต่าง ๆ ยังไม่มีการสอดแทรกเนื้อหาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในรายวิชาที่สอน ดังนั้น ผู้บริหารและคณะครูจึงมีความต้องการในการที่จะพัฒนาศักยภาพของครูให้มีความรู้ ความสามารถในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

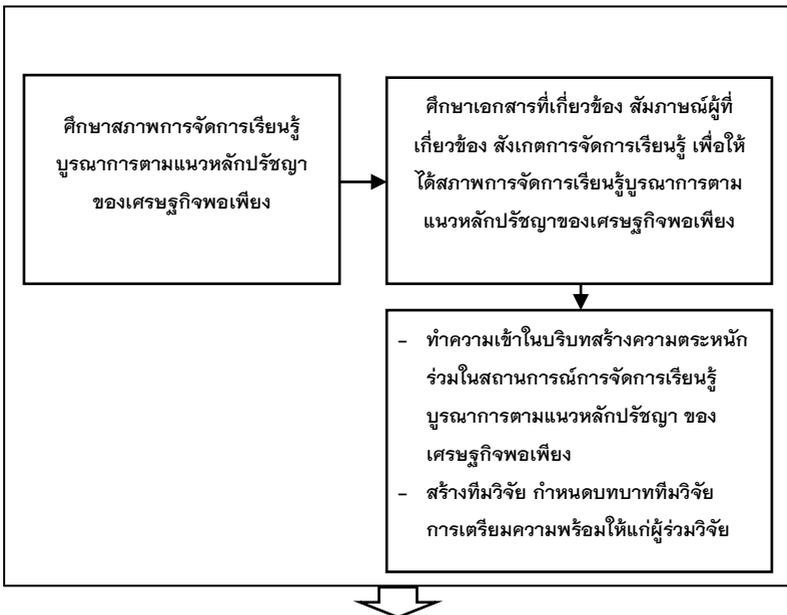
จากที่กล่าวมาข้างต้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการที่จะพัฒนาครูเพื่อเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจ โดยใช้ปฏิบัติการวิจัยแบบมีส่วนร่วม เป็นทางเลือกหนึ่งที่คณะผู้วิจัยใช้ในการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้บูรณาการตามแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้มีความรู้ ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อันจะส่งผลให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพสอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ผู้เรียนสามารถแก้ไขปัญหาของตนเอง ชุมชน สังคม และประเทศชาติได้อย่างสมดุลและเกิดความยั่งยืนต่อไป

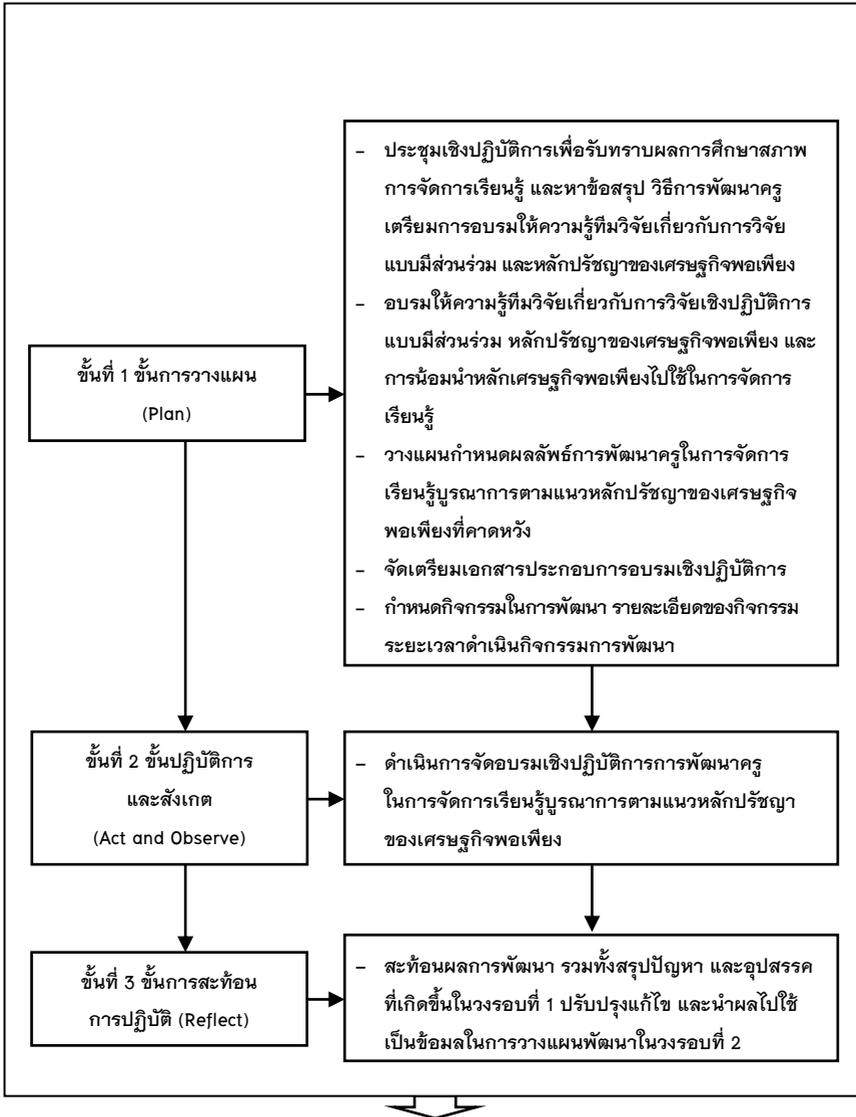
วัตถุประสงค์

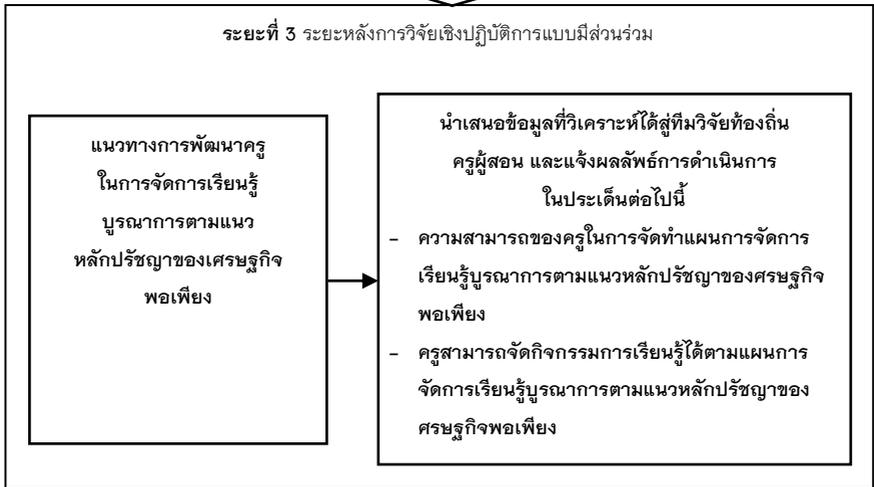
1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้บูรณาการตามแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. เพื่อพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้บูรณาการตามแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้บูรณาการตามแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

กรอบแนวคิด

การศึกษาคำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้บูรณาการตามแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การพัฒนาครู การจัดการเรียนรู้ การบูรณาการ และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การดำเนินการศึกษาใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ดำเนินการ 2 วนรอบ แต่ละวนรอบดำเนินการ 3 ขั้นตอน (Kemmis and Mc Taggart, 1991: 169-170, อ้างถึงใน องอาจ นัยพัฒน์, 2549: 343-344) ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 ขั้นการวางแผน (Plan) ขั้นตอนที่ 2 ขั้นปฏิบัติการและสังเกต (Act and Observe) และขั้นตอนที่ 3 ขั้นการสะท้อนการปฏิบัติ (Reflect) จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยนำมาพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย โดยแบ่งการดำเนินการศึกษาออกเป็น 3 ระยะ รายละเอียดดังนี้

วิธีการศึกษา

ระยะที่ 1 ระยะก่อนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้บริหารและครู โรงเรียนบ้านดงบาก อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนมเขต 1 จำนวน 5 คน และตัวแทนชุมชน จำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 7 คน โดยกลุ่มเป้าหมายเป็นผู้ที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต แบบสรุปเอกสาร บันทึกรายงานการประชุม และกระดาษโน้ต

การเก็บรวบรวมข้อมูล ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย สังเกตการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ได้สภาพการจัดการเรียนรู้บูรณาการตามแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จากนั้นสร้างทีมวิจัย กำหนดบทบาททีมวิจัย โดยเริ่มจากสร้างความคุ้นเคยระหว่างคณะผู้วิจัย และกลุ่มผู้ร่วมวิจัย การเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้ร่วมวิจัย ทำความเข้าใจบริบทสร้างความตระหนักร่วมในสถานการณ์การจัดการเรียนรู้ ความเป็นในการจัดการเรียนรู้ ตลอดจนสร้างความเข้าใจกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ การวิเคราะห์และการสังเคราะห์เชิงเนื้อหา

ระยะที่ 2 ระยะดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

กลุ่มเป้าหมาย คือ ครูโรงเรียนบ้านดงบาก อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนมเขต 1 จำนวน 15 คน เฉพาะครูที่สมัครใจเข้าร่วมการวิจัย พบว่ามีครูสนใจเข้าร่วม จำนวน 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ 1) แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจก่อนและหลังอบรม จำนวน 20 ข้อ 10 คะแนน แบบทดสอบค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60–1.00 ค่าความยากง่ายระหว่าง 0.40–0.67 ค่าอำนาจจำแนก 0.31–0.65 ค่าความเชื่อมั่น 0.85 2) แบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ของลิเคิร์ต (Likert อ้างถึงในบุญชม ศรีสะอาด, 2556) ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60–1.00 ค่าความเชื่อมั่น 0.983 3) แบบบันทึกการนิเทศครูผู้สอน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ของลิเคิร์ต (Likert อ้างถึงในบุญชม ศรีสะอาด, 2556) ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60–1.00 4) แบบสังเกตพฤติกรรม ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60–1.00 และ 5) แบบสอบถามพึงพอใจ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ของ

ลิเคิร์ต (Likert อ้างถึงในบุญชม ศรีสะอาด, 2556) ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60–1.00 ค่าความเชื่อมั่น 0.874

การเก็บรวบรวมข้อมูล การศึกษาระยะดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้บูรณาการตามแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การดำเนินการในระบอบนี้มีการดำเนินการ 2 วงรอบ รายละเอียดดังนี้

1. วงรอบที่ 1

1.1 ขั้นการวางแผน (Plan) ผู้วิจัยเริ่มต้นการวางแผนในรอบที่ 1 โดยศึกษาความต้องการในการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้บูรณาการตามแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้ร่วมวิจัย ด้วยเทคนิคประชุมระดมสมองร่วมกับการใช้แผนที่ความคิดและกระดาษโน้ตเป็นเครื่องมือให้ผู้ร่วมวิจัย ร่วมกันระดมความคิด จากนั้นคณะผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย ได้ร่วมกันวางแผนโดยเริ่มจากการร่วมกันกำหนดผลลัพธ์การพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้บูรณาการตามแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่คาดหวัง

1.2 ขั้นปฏิบัติการและสังเกต (Act and Observe) เป็นขั้นตอนที่คณะผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย เริ่มปฏิบัติการตามแผนที่วางไว้ ปฏิบัติกิจกรรมตามผลลัพธ์การพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้บูรณาการตามแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่คาดหวังร่วมกัน ดำเนินการทดสอบความรู้อย่างเข้าใจก่อนและหลังอบรม หลังจากนั้นเข้าร่วมการอบรมเชิงปฏิบัติการ ซึ่งในระหว่างการเข้าร่วมกิจกรรมมีการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ สังเกตพฤติกรรมระหว่างการอบรม และประเมินความพึงพอใจหลังอบรมหลังสิ้นสุดการปฏิบัติการ แล้วทีมผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยร่วมกันสรุปผลการดำเนินการ

1.3 ขั้นการสะท้อนการปฏิบัติ (Reflect) เป็นการสะท้อนผลหลังการปฏิบัติงาน ด้วยการประชุมระดมสมองเพื่อสะท้อนผลการพัฒนารวมทั้งปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในวงรอบที่ 1 เพื่อนำข้อมูลไปพัฒนาในวงรอบที่ 2 การทบทวนผลการปฏิบัติงาน โดยผู้ร่วมวิจัยร่วมกันสะท้อนความคิดจากกิจกรรมตามผลลัพธ์การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ผ่านการทบทวนสิ่งที่ได้ทำ และข้อเสนอแนะการพัฒนา ทั้งนี้คณะผู้วิจัยเป็นผู้คอยกระตุ้นตั้งคำถามให้ครูทุกคนได้แสดงความคิดเห็น และคณะผู้วิจัยจัดบันทึกประเด็นสำคัญ

2. วงรอบที่ 2

2.1 ขั้นการวางแผน (Plan) ในขั้นวางแผนในวงรอบที่ 2 เป็นการนำผลที่ได้จากขั้นตอนการสะท้อนการปฏิบัติในวงรอบที่ 1 มาปรับปรุงเพื่อวางแผนการปฏิบัติในวงรอบที่ 2

วัตถุประสงค์ของกิจกรรมในชั้นวางแผน เป็นการวางแผนการนิเทศติดตาม เพื่อปรับปรุงกิจกรรมการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้บูรณาการตามแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยคณะผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยประชุมร่วมกันด้วยเทคนิคการระดมสมอง แล้วร่วมกันสร้างเครื่องมือการนิเทศติดตามการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ แบบบันทึกการนิเทศครูผู้สอน

2.2 ขั้นปฏิบัติการและสังเกต (Act and Observe) ในวงรอบที่ 2 เป็นขั้นตอนที่ครูผู้ร่วมวิจัยเริ่มปฏิบัติการตามแผนที่วางไว้ คณะผู้วิจัยนิเทศติดตามสังเกตการณ์ โดยผู้ร่วมวิจัยเริ่มปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนของตน ส่วนคณะผู้วิจัยทำการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมในชั้นเรียน ประเด็นการสังเกตคือ พฤติกรรมการจัดการเรียนรู้บูรณาการตามแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของครู

2.3 การสะท้อนการปฏิบัติ (Reflect) ประชุมเพื่อสะท้อนผลและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในการจัดการเรียนรู้บูรณาการตามแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานการณ์จริง

2.4 การสรุปผล ประชุมเพื่อสรุปผลการวิจัย โดยสรุปผลภาพรวมทั้งวงรอบที่ 1 และวงรอบที่ 2 ของการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การวิเคราะห์ข้อมูล การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนจากแบบทดสอบความรู้ก่อนและหลังอบรม โดยใช้สถิติทดสอบที (t-test dependent) แบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ และแบบทดสอบความพึงพอใจ แบบบันทึกการนิเทศครูผู้สอน วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และแบบสังเกตพฤติกรรม วิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ระยะที่ 3 ระยะหลังการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

กลุ่มเป้าหมาย คือ ครูโรงเรียนบ้านดงบาก อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนมเขต 1 จำนวน 15 คน กลุ่มเป้าหมายเป็นครูที่สมัครใจเข้าร่วมการวิจัย พบว่ามีครูสนใจเข้าร่วม จำนวน 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้บูรณาการตามแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ของลิเคิร์ต (Likert อ้างถึงในบุญชม ศรีสะอาด, 2556) ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60–1.00 ค่าความเชื่อมั่น 0.940

การเก็บรวบรวมข้อมูล ประชุมเพื่อร่วมกันร่างแนวทางการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้บูรณาการตามแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และประเด็นความสำเร็จที่เกิดขึ้น

จากการพัฒนาครู จากนั้นร่วมกันประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างแนวทางการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้บูรณาการตามแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การวิเคราะห์ข้อมูล การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้บูรณาการตามแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษา

ผู้วิจัยสรุปผลการดำเนินงานวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้บูรณาการตามแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน พบว่า โรงเรียนได้นำแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ โดยนำมาใช้ในลักษณะโครงการ แต่ยังไม่ได้นำไปบูรณาการใช้ในการจัดการเรียนรู้ในแต่ละรายวิชา ครูขาดความรู้ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการตามแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และขาดทักษะในการจัดการเรียนรู้บูรณาการตามแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2. ผลการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้บูรณาการตามแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.1 ค่าเฉลี่ยของคะแนนวัดความรู้ความเข้าใจหลังการอบรมเชิงปฏิบัติการการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้บูรณาการตามแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สูงกว่าค่าเฉลี่ยก่อนการอบรมเชิงปฏิบัติการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 ความพึงพอใจในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้บูรณาการตามแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.71$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ได้แก่ คุณภาพการให้บริการ ($\bar{x} = 4.78$) วิทยากร ($\bar{x} = 4.72$) การอำนวยความสะดวก ($\bar{x} = 4.68$) และกระบวนการขั้นตอนการให้บริการ ($\bar{x} = 4.66$) ตามลำดับ

2.3 ผลการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้บูรณาการตามแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมอยู่ในระดับดีเยี่ยม ($\bar{x} = 4.62$) เมื่อพิจารณาว่า มีการกำหนดมาตรฐาน/ตัวชี้วัด/จุดประสงค์การเรียนรู้ครอบคลุมพฤติกรรมการเรียนรู้ ด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัย มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นและสื่อเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน เนื้อหาสาระหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีความครอบคลุม

การพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ กระบวนการ สมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สื่อการเรียนรู้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน

2.4 ผลจากการสังเกตการจัดการเรียนรู้บูรณาการตามแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ตามแผนการจัดการเรียนรู้บูรณาการตามแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการเนื้อหาสาระหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ กระบวนการ สมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ กิจกรรมการเรียนรู้หลากหลายตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล

2.5 ผลการนิเทศติดตามการจัดการเรียนรู้บูรณาการตามแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมอยู่ในระดับดีเยี่ยม ($\bar{x} = 4.73$) มีการนิเทศแบบกัลยาณมิตรตลอดระยะเวลาการปฏิบัติจริงในชั้นเรียน ครูสามารถจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศที่ส่งเสริมแรงให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ครูสามารถจัดกิจกรรมและสถานการณ์หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้ผู้เรียนได้แสดงออกอย่างสร้างสรรค์ ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูกับผู้เรียนและระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน ครูสามารถจัดการเรียนการสอนบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างเหมาะสม และครูสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนนำแนวทางหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ

3. แนวทางการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้บูรณาการตามแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย การอบรมเชิงปฏิบัติการ การปฏิบัติจริง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการนิเทศติดตาม และประเด็นความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาครู (รายละเอียดดังตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 แนวทางการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้บูรณาการตามแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

แนวทางการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้บูรณาการตามแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และประเด็นความสำเร็จ		
ประเด็นความสำเร็จ	วิธีดำเนินการ	ผลที่คาดหวัง
1. ศึกษาหลักสูตร วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้และศึกษาวิธีการสอนในรูปแบบต่างๆ	1. จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงครบทุกสาระ	1. ครูมีแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 8 กลุ่มสาระ
2. วิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล	2. นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ	2. ครูนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ ในลักษณะการบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้
3. ออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	3. บูรณาการเนื้อหาในกลุ่มสาระการเรียนรู้และบูรณาการข้ามกลุ่มสาระ โดยการเป็นหน่วยการเรียนรู้หนึ่งเรื่อง หนึ่งโครงการ หนึ่งระดับชั้นที่บูรณาการทั้ง 8 กลุ่มสาระ	3. ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน พัฒนาทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์ การจัดการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน
4. ส่งเสริมการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระโดยมีการบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้และบูรณาการข้ามกลุ่มสาระ โดยการจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้หนึ่งเรื่อง หนึ่งโครงการ หนึ่งระดับชั้นที่บูรณาการทั้ง 8 กลุ่มสาระโดยเน้นการถอดบทเรียนตามหลัก 3 ห่วง 2 เงื่อนไข 4 มิติ	4. จัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเน้นการถอดบทเรียนตามหลัก 3 ห่วง 2 เงื่อนไข 4 มิติ ใช้ในการ	

ตารางที่ 1 แนวทางการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้บูรณาการตามแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ต่อ)

แนวทางการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้บูรณาการตามแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และประเด็นความสำเร็จ		
ประเด็นความสำเร็จ	วิธีดำเนินการ	ผลที่คาดหวัง
5. ส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกันในกลุ่มสาระการเรียนรู้และระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ และวิถีชีวิตของผู้เรียน พัฒนาทักษะกระบวนการคิด วิเคราะห์ การจัดการ การแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน เน้นการจัดกิจกรรมที่นักเรียนลงปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวันและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	วิเคราะห์หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจากกิจกรรมต่าง ๆ ที่ใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียน 5. เน้นการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมและมีผลงาน 6. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์และมีสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน	4. ครูเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และประเมินผลการจัดการเรียนรู้ 5. ครูมีการปรึกษาสะท้อนผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ PLC เพื่อให้ทราบปัญหาและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาการจัดการเรียนรู้
6. ส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงส่งเสริมให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์และมีสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน	7. จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ PLC 8. พัฒนาให้มีเครือข่ายเปิดโอกาสให้ชุมชนหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้	
7. ส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ PLC		
8. พัฒนาให้มีเครือข่ายเปิดโอกาสให้ชุมชนหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้		

สรุปได้ว่าแนวทางการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้บูรณาการตามแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย 4 แนวทาง ดังนี้ การอบรมเชิงปฏิบัติการ การปฏิบัติจริง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการนิเทศติดตาม และประเด็นความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาครู สรุปได้ดังนี้ 1) ส่งเสริมให้ครูมีการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงครบทุกสาระ 2) ส่งเสริมให้ครูนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ครบทุกสาระ 3) มีการบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้และบูรณาการข้ามกลุ่มสาระ โดยการเป็นหน่วยการเรียนรู้หนึ่งเรื่อง หนึ่งโครงการ หนึ่งระดับชั้นที่บูรณาการทั้ง 8 กลุ่มสาระ 4) ส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนเน้นการตอบทเรียนตามหลัก 3 ห่วง 2 เงื่อนไข 4 มิติ ใช้ในการวิเคราะห์หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจากกิจกรรมต่างๆ ที่ใช้ในประจำวันของนักเรียน 5) ส่งเสริมให้ครูเน้นการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมและมีผลงาน นักเรียนที่เกิดจากเรียนรู้ 6) มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และ 7) ส่งเสริมการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ PLC และ 8) พัฒนาให้มีเครือข่ายเปิดโอกาสให้ชุมชนหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้

อภิปรายและสรุปผล

1. ผลการศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้บูรณาการตามแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า โรงเรียนได้นำแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้โดยนำมาใช้ในลักษณะโครงการ คือจัดทำเป็นโครงการของโรงเรียน แต่ยังไม่ได้นำไปบูรณาการใช้ในการจัดการเรียนรู้ในแต่ละรายวิชา ครูยังขาดความรู้ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการตามแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และขาดทักษะในการจัดการเรียนรู้บูรณาการตามแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้บูรณาการตามแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือครูควรได้รับการส่งเสริมพัฒนาการจัดทำหน่วยการเรียนรู้และจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้บูรณาการตามแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น เนื่องจากแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดที่สามารถยึดเป็นแนวทางการดำรงชีวิตและทำให้นักเรียนสามารถปรับตัวในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษา ของชาติชาย ก่อคุณ (2562) พบว่า สภาพและความต้องการในการพัฒนาภาวะผู้นำครูใน

การจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาพอเพียง และด้านการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชยางกูร ท้าวพรหม (2564) พบว่า การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนของครู พบว่า โรงเรียนไม่ได้มีการกำหนดหัวข้อการศึกษาเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ในหลักสูตรของสถานศึกษาทำให้ครูในโรงเรียนไม่สามารถจัดทำแผนการสอนได้ รวมถึงไม่มีการกำหนดตัวชี้วัดและมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐานครบทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ยกเว้นกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ การจัดการเรียนการสอนเป็นการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยการสอดแทรกในเนื้อหาและบูรณาการของครูแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ อีกทั้งโรงเรียนได้นำมาประยุกต์ใช้ในการสอนกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะ เกิดกระบวนการในการเรียนรู้ ตลอดจนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

2. ผลการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้บูรณาการตามแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า

2.1 ครูผู้เข้าร่วมโครงการมีความรู้ความเข้าใจเพิ่มขึ้น โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนสอบหลังการอบรมเชิงปฏิบัติการการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้บูรณาการตามแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สูงกว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนสอบก่อนการอบรมเชิงปฏิบัติการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกระบวนการอบรมเชิงปฏิบัติการในการจัดการเรียนรู้ทำให้ครูผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจในประเด็นของการจัดการเรียนรู้บูรณาการตามแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพิ่มขึ้น รวมทั้งการได้ปฏิบัติจริงในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้และการได้รับการพัฒนาตามวงจรการปฏิบัติการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมที่ทีมผู้วิจัยและผู้เข้าร่วมวิจัยได้ปฏิบัติงานร่วมกันทุกวงจรการเรียนรู้ส่งผลให้ครูมีการพัฒนาองค์ความรู้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ จำเริญรัตน์ จิตต์จิรจรรย์ (2562) พบว่า การเรียนรู้โดยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของผู้เรียนด้วยรูปแบบการเรียนรู้โดยบูรณาการหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในขณะที่นิรมิต ชาวระนอง (2563) พบว่า หลังจากใช้นวัตกรรมศาสตร์ของพระราชารื่อง เศรษฐกิจพอเพียงบูรณาการในการเรียนการสอนรายวิชา

พฤติกรรมมนุษย์และพัฒนาตนแล้ว ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่า ก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 ความพึงพอใจในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้บูรณาการตามแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.71$) เมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปน้อยสุด พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ดังนี้ คุณภาพการให้บริการ ($\bar{x} = 4.78$) วิทยากร ($\bar{x} = 4.72$) การอำนวยความสะดวก ($\bar{x} = 4.68$) และกระบวนการขั้นตอนการให้บริการ ($\bar{x} = 4.66$) ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ครูได้รับความรู้แนวคิด ทักษะและประสบการณ์ใหม่ ๆ จากการอบรมฯ สามารถนำสิ่งที่ได้รับการอบรมฯ นี้ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้บูรณาการตามแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หลักสูตรการอบรมฯ เชื่อมต่อการเรียนรู้และพัฒนาความสามารถ ประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการอบรมฯ ความพึงพอใจต่อภาพรวมของโครงการ และสิ่งที่ได้รับการอบรมฯ ตรงตามความคาดหวังของครูผู้สอน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ วิษณุ ชวีญเพชร และคณะ (2564) พบว่า ครูมีความพึงพอใจในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับมากที่สุด และธันว รุกษา (2565) พบว่า ครูมีความพึงพอใจในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับมากที่สุด

2.3 ผลการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้บูรณาการตามแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมอยู่ในระดับดีเยี่ยม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการเนื้อหาสาระหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีการกำหนดมาตรฐาน/ตัวชี้วัด/จุดประสงค์การเรียนรู้ครอบคลุมพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ ด้านพุทธานุภาพ ทักษะพิสัย และจิตพิสัย มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นและสื่อเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน เนื้อหาสาระหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีความครอบคลุมการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ กระบวนการ สมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สื่อการเรียนรู้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ วิษณุ ชวีญเพชร และ คณะ (2564) พบว่า ผลการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธันว รุกษา (2565) พบว่า ผลการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับมาก

2.4 ผลการนิเทศติดตามการจัดการเรียนรู้บูรณาการตามแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมอยู่ในระดับดีเยี่ยม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ตามแผนการจัดการเรียนรู้บูรณาการตามแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการเนื้อหาสาระหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ กระบวนการ สมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ กิจกรรมการเรียนรู้หลากหลายตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล แสดงให้เห็นถึงความตระหนักในบทบาทของครูในการจัดการเรียนรู้บูรณาการตามแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมากขึ้นและเห็นความสำคัญการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการพัฒนาและขับเคลื่อนไปสู่ชุมชนพอเพียง โดยมีโรงเรียนและผู้เรียนเป็นต้นแบบของชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวิชญ์ ขวัญเพชร และ คณะ (2564) พบว่า ผลการนิเทศติดตามการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ธันวรา รุกษา (2565) พบว่า ผลการนิเทศติดตามการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นการวิจัยที่มีการเรียนรู้และแสวงหาความรู้และประสบการณ์โดยอาศัยการมีส่วนร่วมตั้งแต่ร่วมคิด วางแผน ตัดสินใจดำเนินการ ประเมินผล และรับผลที่เกิดขึ้นร่วมกัน รวมทั้งการสรุปบทเรียนร่วมกันทำให้ครู สามารถนำพาโรงเรียน โดยเฉพาะผู้เรียน ในการดำเนินชีวิต การเรียนและการทำงานโดยใช้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับผลการศึกษาของชิตชนก ปรีชาพันธ์ (2560) พบว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้เข้าร่วมโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อขับเคลื่อนสู่ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับผู้ปฏิบัติงานได้ตระหนักและเห็นความสำคัญในบทบาทของตนเองในการขับเคลื่อนสู่ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง

3. แนวทางการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้บูรณาการตามแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มี 4 แนวทาง ประกอบด้วย การอบรมเชิงปฏิบัติการ การฝึกปฏิบัติจริง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการนิเทศติดตามผล นอกจากนี้ความสำเร็จจากการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้บูรณาการตามแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เกิดขึ้นจากการศึกษาในครั้งนี้ แยกเป็นประเด็นได้ดังนี้ 1) ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เผยแพร่ผลการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา 2) ควรนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ 3) ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้น

ผู้เรียนเป็นสำคัญ นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมและมีผลงานนักเรียนที่เกิดจาก
 เรียนรู้ 4) ควรสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
 ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน มีการเผยแพร่/
 ประชาสัมพันธ์ แหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาเพื่อเป็นข้อมูลให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการ
 จัดการเรียนรู้ 5) ควรกำหนดวัตถุประสงค์ของการวัดและประเมินผล จัดทำเครื่องมือที่ใช้ใน
 การวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับหลักการและจุดมุ่งหมายในการพัฒนาครู ใช้ภาษาได้
 เหมาะสมและเข้าใจง่าย ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของธนพร โชติขุ้ม และคณะ (2560)
 พบว่า แนวทางการนำรูปแบบสู่การปฏิบัติ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับผล
 การศึกษาของ จำเริญรัตน์ จิตต์จิรจรรย์ (2562) พบว่า เนื้อหาของรูปแบบการเรียนรู้
 โดยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ครอบคลุมเนื้อหาสาระสำคัญ 8 ประการ
 ได้แก่ ด้านการเรียนรู้ทักษะวิชาหลักและประเด็นสำคัญ ด้านการเรียนรู้เชิงวิพากษ์วิจารณ์
 และนวัตกรรม ด้านการเรียนรู้การดำเนินชีวิตและอาชีพด้านการเรียนรู้สารสนเทศ สื่อและ
 เทคโนโลยี ด้านการเรียนรู้สิ่งแวดล้อม ด้านการเรียนรู้ทักษะ การนำแนวปฏิบัติที่ดีสู่
 การปฏิบัติด้านการเรียนรู้ทักษะการประเมินตนเอง และด้านการเรียนรู้ทักษะการพัฒนา
 วิชาชีพ และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ วิไลวัลย์ พรหมมา (2562) พบว่า
 ผลการประเมินแนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงใน
 สถานศึกษา โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก
 และจากงานวิจัยของชาติชาย ก่อคุณ (2562) พบว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำครูใน
 การจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย การฝึกปฏิบัติจริง
 การถอดบทเรียน การฝึกอบรม การประชุมเชิงปฏิบัติการ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ
 การศึกษาดูงาน ผลการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญา
 เศรษฐกิจพอเพียงมีระดับความสำเร็จอยู่ในระดับสูง ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตร
 สถานศึกษาพอเพียง และด้านการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. สถานศึกษาควรนำแนวทางการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้บูรณาการตาม
 แนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไปใช้ในการพัฒนาส่งเสริมให้มีการจัดทำหลักสูตร

การจัดทำหน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ ที่มีการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในทุกกลุ่มสาระรวมไปถึงพัฒนาสื่อและแหล่งเรียนรู้

2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรส่งเสริมให้ผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการดำเนินการเพื่อส่งเสริมให้สถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพิ่มขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในอนาคต

1. ควรศึกษาวิจัยเพื่อติดตามการปฏิบัติตามการจัดการเรียนรู้บูรณาการตามแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของครู

2. ควรมีการศึกษาเพื่อการสร้างรูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้บูรณาการตามแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3. ควรมีการศึกษาการพัฒนาแนวทางการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้บูรณาการตามแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาอื่นๆ หรือ เขตพื้นที่การศึกษาอื่น ๆ เพื่อจะให้ทราบถึงสภาพการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง. (2549). *เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร*.

กรุงเทพฯ: คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

ชยางกูร ท้าวพรหม. (2564). *การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนของครูโรงเรียนอมก๋อวิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 34*. (ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต).

เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

ชาติชาย ก่อคุณ. (2562). *การพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญา*

ของเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีโรงเรียนบ้านหนองแวง. (วิทยานิพนธ์ปริญญา

ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต). สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ชิดชนก ปรีชาพันธ์. (2560). *การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาวิทยากร*

กระบวนการสำหรับเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลวังน้ำเย็น อำเภอนครชัยศรี จังหวัด

นครราชสีมา เพื่อขับเคลื่อนสู่ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง. *วารสารราชพฤกษ์*,

15(3), 97-104.

ถวัลย์ มาศจรัส. (2550). *นวัตกรรมทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: อารักษ์.

- ทิพย์สัมพันธ์ เกษโกมล. (2545). **การวิจัยและพัฒนาระบบการประเมินการเรียนรู้ของนักศึกษาตามแนวคิดการประเมินแบบร่วมมือร่วมพลัง**. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนพร โชติสุขุม, จำเริญรัตน์ จิตต์จิระจรรย์, กรองทิพย์ นาควิเชตร และ ศรุตดา ชัยสุวรรณ. (2560). รูปแบบการพัฒนาคู่มือการเรียนรู้โดยบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา. **วารสารชุมชนวิจัย**, 11(1), 52-61.
- อัญญา รุกษา, บรรจง เจริญสุข และ ญาณิศา บุญจิตร. (2565). **การพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดพังงา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ**. (บัณฑิตวิทยาลัย). สุราษฎร์ธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- นิรมิต ชาวระนอง. (2563). การพัฒนานวัตกรรมการสอนของพระราชา เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงบูรณาการในการเรียนการสอนรายวิชาพฤติกรรมมนุษย์และพัฒนาดน. **วารสารบริหารการศึกษา บัณฑิต**, 20(3), 47-57.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). **วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1** (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- วิไลวัลย์ พรหมมา. (2562). **การพัฒนาแนวทาง การจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัชฌมศึกษา เขต 21**. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วิญญู ขวัญเพชร, ญาณิศา บุญจิตร และ โสภณ เพ็ชรพวง. (2564). **การพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านน้ำลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2**. (บัณฑิตวิทยาลัย). สุราษฎร์ธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- สุชาดา สวัสดิ์, ธนวิน ทองแพง และ พงศ์เทพ จิระโร. (2562). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาในภูมิภาคตะวันออกเฉียงใต้โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. **วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์**, 30(1), 11-21.

- สถาปณีย์ ยศคำลือ. (2564). **การพัฒนาโปรแกรมการพัฒนาศูนย์ในการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน สำหรับสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3.** (วิทยานิพนธ์ศึกษามหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุภางศ์ จันทวานิช. (2541). **การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ** (พิมพ์ครั้งที่ 2) . กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อมลสิริ มหาสุรเดช. (2561). **การพัฒนาครูเพื่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนกอนุสรณ์ สังกัดกรุงเทพมหานคร. วารสารรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 1(2), 26–37.**
- อุทัยทิพย์ เจียวิวรรธน์กุล. (2553). **การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม: แนวคิดหลักการและบทเรียน.** กรุงเทพฯ: บริษัท พี.เอ.ลิฟวิ่ง จำกัด.
- อังคณา ตุงคะสมิต. (2550). **การพัฒนาระบบการวัดและประเมินผลระดับชั้นเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม: กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านนาศรีตังเค็ง จังหวัดขอนแก่น.** (ปริญญาานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Kemmis, S., & McTaggart, R. (1988). **The action research planner.** Geelong: Deakin University Australia.